

Met een andere bril

Annotatie op zaak 15.064T door mr. dr. A.J. van Montfoort (1955), jurist en pedagoog. Hij werkte in de jeugdzorg als hulpverlener, onderzoeker en leidinggevende.

‘Is er voldoende duidelijkheid?’

“In deze beslissing van het College van Toezicht van SKJ komen twee belangrijke vragen aan bod. Ten eerste: hoe moet de jeugdzorgwerker omgaan met haar of zijn eigen gevoelens ten opzichte van een cliënt? Wanneer zijn deze gevoelens niet meer verenigbaar met de professionele relatie en hoe moet de jeugdzorgwerker dan handelen? Ten tweede: hoe verhoudt zich de plicht van de jeugdzorgwerker tot haar of zijn positie als medewerker van een organisatie?

De beslissing van de gezinsvoogdes om zich terug te trekken is alleszins begrijpelijk en terecht. Een professionele relatie kan niet samengaan met een liefdesrelatie. Het College rekent het de gezinsvoogdes aan dat ze, *nadat* ze zich had teruggetrokken, nog enkele keren was opgetreden als gezinsvoogdes. Daarmee heeft ze ten opzichte van de moeder de schijn van partijdigheid gewekt. Het verweer van de gezinsvoogdes luidt dat ze naar de bespreking moest gaan, omdat er nog geen andere gezinsvoogd beschikbaar was en omdat ze goed was ingewerkt. Dat verweer wordt terecht door het College niet geaccepteerd: als er onverenigbaarheid van rollen ontstaat, dan is dat direct en absoluut. De beslissing besteedt er weinig woorden aan, maar hier speelt ongetwijfeld de specifieke rol van de jeugdzorgwerker als gezinsvoogd een rol. Deze formele rol vereist een scherpe markering van het moment van terugtreden. Praktische argumenten mogen daarbij niet de doorslag geven, omdat er dan onhelderheid ontstaat. En als ergens een scherpe positionering en een heldere communicatie vereist zijn, dan is het bij een ondertoezichtstelling in een conflictueuze scheiding. Daar geldt het adagium: de professional is *ofwel* deel van de oplossing, *ofwel* deel van het probleem. Het College rekent het de gezinsvoogdes ook aan, dat zij de moeder niet direct verteld heeft wat de reden voor haar terugtreden was. Volgens de beslissing heeft de gezinsvoogdes artikel D van de beroepscode voor de jeugdzorgwerker geschonden door de combinatie van het optreden als gezinsvoogd na haar terugtreden en het niet vertellen aan de moeder wat er aan de hand was. Dat is een tamelijk algemeen voorschrift: “de jeugdzorgwerker bevordert door het naleven van de beroepsnormen (...) het vertrouwen in de jeugdzorg.” Door haar wijze van handelen heeft de gezinsvoogdes de schijn van partijdigheid gewekt en daardoor heeft zij het vertrouwen in de jeugdzorg geschaad. Wat betreft het vertellen aan de moeder van de reden van het terugtreden van de gezinsvoogdes had het College ook kunnen denken aan artikel I: “De jeugdzorgwerker is verantwoordelijk voor een zorgvuldige afsluiting van de hulpverlening als hij niet (meer) kan voldoen aan de hulpvraag. Hij verantwoordt zijn beslissing tegenover de cliënt (...)”. Hoe dan ook, deze beslissing laat zien dat meer uitwerking, zowel methodisch als beroepsethisch, nodig is van de wijze waarop jeugdzorgwerkers moeten handelen als er een conflict ontstaat tussen de professionele relatie en een persoonlijke relatie.

De tweede vraag is de verhouding tussen de eigen verantwoordelijkheid van de individuele jeugdzorgwerker en de verantwoordelijkheid van de organisatie, in dit geval Bureau Jeugdzorg. Het College verwerpt het verweer dat de leidinggevende van de gezinsvoogdes haar adviseerde de reden van haar terugtreden *niet* met de ouders te bespreken. Strikt genomen is dat terecht: een beroepsbeoefenaar heeft altijd een eigen verantwoordelijkheid voor haar of zijn eigen handelen. Het is niet vol-

doende om te zeggen, dat een leidinggevende ‘adviseerde’ om iets te doen dat tegen de beroepscode in gaat. De beroepscode schrijft voor, dat de jeugdzorgwerker het beleid van de werkgever toetst aan de beroepscode (zie de artikelen P, Q en R). Dat is een mooi principe, maar ik denk dat er meer duidelijkheid nodig is van wat hierin wel en niet verwacht mag worden van de jeugdzorgwerker die tevens werknemer is. Vooral voor een formele rol als jeugdbeschermer ligt er ook een zware verantwoordelijkheid bij de organisatie. Een kind staat volgens de wet niet onder toezicht van een gezinsvoogd, maar van de Stichting. Uit de beslissing valt niet af te leiden of en hoe het College dat heeft meegewogen bij de keuze van de op te leggen maatregel.”

Annotatie op zaak 15.064T door Truus van der Veen, trainer oplossingsgericht werken voor wijkteams, o.a. voor BPSW en Triade

‘Had dit bij mij kunnen gebeuren?’

Dat is het eerste wat door me heen schiet bij het lezen van de beslissing van het College van Toezicht in deze zaak. De eerlijkheid gebiedt me te zeggen: ‘ik denk van wel...’

Als jeugdzorgprofessional heb je te maken met verschillende, vaak tegengestelde belangen, waarbij het belang van de kinderen voorop dient te staan. Zij zijn immers afhankelijk van de volwassenen om hen heen. Daarbij mag je de belangen van andere leden uit het gezin niet uit het oog verliezen, dit is je meervoudige partijdigheid.

Dat klinkt vanzelfsprekend en dan komt er onverwacht nog een belang om de hoek kijken: je eigen gevoelens gaan meespelen. Naar mijn mening is de gezinsvoogd hier adequaat mee omgegaan door haar gevoelens voor de vader tijdig te onderkennen en er ook naar te handelen. Zij heeft dit in de organisatie zo snel mogelijk besproken met de teamleider om zich terug te kunnen trekken als gezinsvoogd.

En dan word je als professional ingehaald door de weerbarstige praktijk die we allemaal kennen in ons vak. Je trekt je terug, maar het is herfstvakantie: collega’s zijn vrij en daarnaast hebben zij een volle caseload en dus zijn zij niet direct beschikbaar om zich in te lezen.

Je acht het in het belang van de organisatie waarvoor je werkt en voor de kinderen dat in de zitting van 11 november de zaak zo goed mogelijk uiteen wordt gezet, dus door jou.

Je voelt als professional verschillende loyaliteiten die allemaal aan je trekken.

Loyaliteit naar de kinderen waar het om gaat, je collega’s, je eigen organisatie en ja, ook de ouders die hierin partij zijn, ieder op hun eigen manier.

Je wilt het zo goed mogelijk doen en weegt hierin het belang van de kinderen zwaar. Je gaat naar het beraad op 31 oktober en je woont de zitting bij van het hof op 11 november 2014.

Ik denk dat menig jeugdzorgprofessional hetzelfde zou hebben gedaan, inclusief ikzelf ...

Wat leer ik nu van deze beslissing als jeugdzorgprofessional?

Deze zaak maakt mij nog eens extra duidelijk hoe groot het spanningsveld kan zijn waarin je als jeugdzorgwerker werkt en *het goede* wilt doen. Dat vraagt professionaliteit en tegelijkertijd heb je daarnaast iets nodig van de omgeving waarin je werkt: je organisatie, je manager, je gedragsdeskundige én je collega’s. Het laat zien dat “het goede doen” meer is dan doen wat voor je gevoel goed is. Het vraagt om professionele distantie, om reflectie op je handelen.

De beslissing van het College van Toezicht en de onderbouwing daarbij zijn helder en begrijpelijk en tegelijkertijd confronterend voor mij als professional. Het roept een gevoel van kwetsbaar zijn bij me op...

In de inleiding van de Beroepscode staat onderstaande over de professionele en persoonlijke kwaliteiten waar je als jeugdzorgwerker over moet beschikken:

- Betrokkenheid bij het welzijn en de ontwikkeling van jeugd en jongeren en hun sociale omgeving.
- Betrouwbaarheid voor cliënten en relevante anderen.
- Moed om, zo nodig, lastige beslissingen te nemen en om er doortastend naar te handelen.
- Bezonnenheid en zelfstandig oordeelsvermogen om bij tegenstrijdige belangen en conflicterende normen en waarden, afgewogen en te verantwoorden beslissingen te nemen, in overleg met cliënten en in samenspraak met collega's.

Het College van Toezicht hecht in haar beslissing grote waarde aan de betrouwbaarheid van de jeugdzorgprofessional (artikel D). Wat komt er voor mij als professional allemaal kijken bij het respectvol afsluiten of overdragen van het contact? Voor cliënten gaat het om belangrijke zaken in hun leven. Hoe duidelijk zijn voor de ouders de beweegredenen van de professional? Hoe krijgen zij het vertrouwen dat de hulp op een goede manier wordt voortgezet? Een belangrijke taak voor de professional waar dus niet lichtvaardig over gedacht kan worden. Dat vraagt verantwoordelijkheid nemen voor je handelen en transparantie, ook als de beweegredenen zoals in deze casus, van persoonlijkere aard zijn.

Het vraagt moed om precieze zaken eerlijk te benoemen en te doordenken op hun consequenties, zowel van de professional als van de organisatie. Waar kies je dan voor als organisatie: autonome professionals of 'the show must go on'?

Anderzijds vraagt betrouwbaarheid een goede invulling van de meerzijdige partijdigheid van de professional. Hoe en hoe vaak reflecteer je hierop, alleen of samen met collega's? Hoe vaardig ben je in de methodiek rond meerzijdige partijdigheid?

Het vraagt bewustwording, alertheid en zelfstandig oordeelsvermogen van de professional over je professionele autonomie, om te allen tijde het beleid of besluit van de organisatie (je manager) te blijven toetsen aan de beroepscode (artikel Q) én aan het professioneel en beroepsethisch oordeel van je collega's (artikel S).

En wat mij betreft hebben we als professionals hierin ook een verantwoordelijkheid naar elkaar. Geen tijd om 'in te lezen' betekent naar mijn mening niet hetzelfde als 'het is niet mijn probleem'. De gezinsvoogd wordt terecht aangesproken op haar eigen verantwoordelijkheid in deze, zij voert het besluit immers uit. Dat is ook wat het College toetst, maar naar mijn mening moeten we als collega professionals hierin ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen en daar naar handelen. In hoeverre beseffen wij als professionals dat we aangesproken kunnen worden op onze eigen verantwoordelijkheid? Dat we ons daarin niet (meer) achter een organisatie kunnen 'verschuilen'? Wat hebben wij hierin nodig en belangrijker: **wat hebben we hierin zelf nog te doen?** In hoeverre beseffen organisaties dat zij autonome professionals in dienst hebben en wat dit betekent? Ondersteunen protocollen en beleid zoals dat nu is vormgegeven mij om mijn eigen verantwoordelijkheid als professional goed te kunnen nemen? Krijg ik de ruimte om op basis van de beroepscode en de richtlijnen jeugdhulp af te wijken van de 'egels' of de praktische realiteit?

Is er voldoende gelegenheid om te reflecteren met elkaar en 'nemen' we als professionals hier ook de tijd voor? Welke veiligheid kan de organisatie bieden voor deze persoonlijke reflectie?

Ik realiseer me dat het minder vanzelfsprekend is dan ik dacht, het vraagt een omslag in jeugdzorg-land. Ik wil me niet 'kwetsbaar' voelen als professional, maar juist 'sterk' om een goede invulling te kunnen geven aan alle verantwoordelijkheden die ik heb als professional.

Ik realiseer me door deze beslissing van het College van Toezicht dat ik omtrent bovenstaande vragen me nog meer bewust moet zijn van wat mijn professionele autonomie in mijn werk betekent en dat ik in dialoog moet gaan en blijven met mijn collega's en de organisatie hierover."

Met een andere bril

Annotatie op zaak 16.024T door Sanne Mol, maatschappelijk werker Veilig Thuis Gelderland

'Open en transparant werken: lukt dat altijd?'

"Voor mij ligt de beslissing van het College van Toezicht van SKJ. In dit besluit verwijt het college de gezinsvoogdes dat zij vader niet vooraf op de hoogte heeft gebracht van de gesprekken die zij met J. voerde. Tevens wordt haar verweten dat zij vader niet voldoende zorgvuldig heeft geïnformeerd over de aard van de gesprekken die zij met J. voerde. Binnen dit besluit staan drie thema's centraal. Namelijk: *'het delen van informatie over hulp- en dienstverlening'*, *'Overeenstemming/instemming omtrent hulp- en dienstverlening'* en *'het bespreken van een vermoeden van kindermishandeling.'*

Bovenstaande thema's hangen samen met open en transparant werken. Een streven van iedere gezinsvoogd. Echter, we weten ook allemaal hoe complex dit soms is. Zeker wanneer het thema's als complexe scheiding en/of signalen van seksueel misbruik betreft. En mogelijk nog meer wanneer de verstandhouding tussen gezinsvoogd en ouders gebrouilleerd is geraakt. Er zijn vele redenen te bedenken waarom het bespreken van signalen van mogelijk seksueel misbruik ingewikkeld is in een situatie als deze, en niet of onvoldoende plaatsvindt. Echter, hier verder op ingaan leidt tot speculatie over de betreffende casus.

In het algemeen kan gesteld worden dat open en transparant werken in casuïstiek als deze bijdraagt aan de samenwerkingsrelatie tussen de gezinsvoogdes en ouders. Dit wordt ook in de beroepscode beschreven. Daarbij is het van belang zich te realiseren dat het bespreken van de zorgen en (voor)genomen stappen betreffende de zorg niet alleen in het belang is van de ouder en de samenwerking met hem of haar, maar ook in het belang van de minderjarige. Het niet inlichten en afstemmen met een ouder leiden tot (het vergroten van) een loyaliteitsconflict van een jeugdige. Tevens is transparantie noodzakelijk (uitzonderingen daargelaten) wil men zorg dragen voor de veiligheid van de jeugdige. Het is immers onmogelijk een veiligheidsplan te maken rondom een jeugdige zonder de aanwezige zorgsignalen te bespreken met betrokkenen.

Vanuit het verweer van de gezinsvoogdes is op te maken dat zij verschillende pogingen heeft ondernomen met de vader in gesprek te komen over de ontstane zorgen en de voorgenomen stappen ten

aanzien van de zorg voor J. Er hebben een aantal contacten plaatsgevonden waarin men niet tot een inhoudelijk gesprek/overeenstemming over zorgen en geadviseerde hulp is gekomen. Daarnaast is vader door de gezinsvoogdes verschillende malen uitgenodigd voor een gesprek en heeft zij meerdere pogingen ondernomen om telefonisch in contact te komen. Dit is echter niet gelukt. Ook een gezamenlijk gesprek tussen vader, de teammanager en de gezinsvoogdes heeft niet geleid tot een oplossing.

Ondergetekende herkent de impasse waarin een gezinsvoogd vervolgens mogelijk terecht gekomen is. Zorgen en signalen moeten besproken worden maar het lukt niet (voldoende) om in contact te komen met de ouder met wie in het belang van het kind en tevens ook volgens de beroepscode informatie gedeeld dient te worden (artikel F), en met wie overlegd dient te worden over de hulp en dienstverlening of andere wettelijk opgelegde taken met als doel een proces op gang te brengen van medewerking aan hulp- en dienstverlening (Artikel G).

De gezinsvoogdes heeft meerdere malen intern overleg gevoerd over de zorgen rondom de uitspraken van J. Ook heeft zij verschillende pogingen ondernomen om met vader in gesprek te komen over de ontstane zorgen. Dit is positief en men zou van mening kunnen zijn dat hiermee de verantwoordelijkheden van de professional op de juiste wijze is ingevuld. Dit is echter niet het geval.

Met het oog op de zorg voor de relatie met jeugdige en ouders is het van belang in een situatie als deze zorg te dragen voor een alternatief. Indien het niet lukt om met de vader in gesprek te komen is er de mogelijkheid om hem schriftelijk te informeren. Met het schriftelijk informeren was de gezinsvoogdes tegemoet gekomen aan de verantwoordelijkheid de vader te informeren over de ontstane zorgen, de voorgenomen stappen in hulp- en dienstverlening en was tevens vorm gegeven aan de verantwoordelijkheid om een vermoeden van kindermishandeling te bespreken. Tevens was met dit alternatief naar indruk van ondergetekende meer zorg gedragen voor het welzijn van J.

Samenvattend is mijn boodschap dat de beschreven situatie een complexe situatie betreft. Duidelijk is dat gezinsvoogdes verschillende stappen heeft genomen in het kader van het open en transparant werken. Echter, vanuit de beschreven situatie kan geleerd worden dat de verantwoordelijkheid van de gezinsvoogdes om open en transparant te werken verder gaat dan de stappen die in de betreffende casus genomen zijn. Een dergelijke situatie vraagt om verdergaande, alternatieve stappen in het kader van het delen van informatie, het komen tot overeenstemming/ instemming over hulpverlening en het bespreken van een vermoeden van kindermishandeling.”

